FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT F.G. JACOBS

fremsat den 28. februar 2002 [1]

1. Når en landmand på gunstige betingelser forpagter sin svigerfars bedrift, som hans hustru til sin tid vil arve, kan denne forpagtning betragtes som overførsel ved »arv eller overførsel svarende til arv« hvad angår tildeling af en specifik referencemængde inden for den fælles markedsordning for mælk og mejeriprodukter? Det er nærmere bestemt det spørgsmål, som Niedersächsisches Oberverwaltungsgericht (Tyskland) skal afgøre, og som det er blevet forelagt Domstolen til præjudiciel afgørelse.

Mælkekvotesystemet

2. Den fælles markedsordning for mælk og mejeriprodukter har haft en kompliceret og til tider turbulent historie, som Domstolen har haft del i. Heldigvis er det med henblik på den foreliggende sag ikke nødvendigt at gennemgå denne historie fuldstændigt. Et par af de mere fremtrædende etaper vil give tilstrækkelig baggrund.

3. Den nuværende fælles ordning blev oprettet i 1968 [2] og er i det væsentligste baseret på prismekanismer. Tilliden til prisfastsættelse førte imidlertid til overproduktion, og strukturelle foranstaltninger viste sig at være nødvendige for at kontrollere situationen. Ifølge en af disse foranstaltninger [3] kunne producenter modtage en ikke-markedsføringspræmie, hvis de nærmere bestemt for en femårsperiode forpligtede sig til indstille mælkeproduktionen. Overproduktionen fortsatte imidlertid, og i 1984 [4] blev der indført et system, hvor mælkeproducenterne fik tildelt en produktionskvote, den såkaldte »referencemængde«, der var fastsat på grundlag af deres produktionsmængde i et af de tre forudgående år, og enhver mængde, der blev solgt ud over denne kvote, blev pålagt en »tillægsafgift«.

4. Der opstod imidlertid problemer i forbindelse med vekselvirkningen mellem

1 — Originalsprog: engelsk.

2 — Rådets forordning (EØF) nr. 804/68 af 27.6.1968 om den fælles markedsordning for mælk og mejeriprodukter (EFT 1968 I, s. 169). En tidligere ordning havde imidlertid eksisteret siden 1964.

3 — Rådets forordning (EØF) nr. 1078/77 af 17.5.1977 om indførelse af en præmieordning for ikke-markedsføring af mælk og mejeriprodukter og for omstilling af malkekvægsbesætninger (EFT L 131, s. 1).

4 — Rådets forordning (EØF) nr. 856/84 af 31.3.1984 om ændring af forordning (EØF) nr. 804/68 om den fælles markedsordning for mælk og mejeriprodukter (EFT L 90, s. 10) og Rådets forordning (EØF) nr. 857/84 af 31.3.1984 om almindelige regler for anvendelsen af den i artikel 5c i forordning (EØF) nr. 804/68 omhandlede afgift på mælk og mejeriprodukter (EFT L 90, s. 13).

disse to ordninger. Mange mælkeproducenter havde påtaget sig en ikke-markedsføringsforpligtelse for en femårsperiode med henblik på derefter at genoptage produktionen. Ved udløbet af perioden befandt de sig imidlertid uden en kvote, da de ikke havde nogen tidligere produktion i de relevante år, der lå til grund for beregningen af referencemængden. Som følge heraf ville enhver mængde, som de solgte, blive pålagt en tillægsafgift. Efter retstvister [5] og ændringer af lovgivningen [6] fik sådanne producenter ret til »specifikke referencemængder«, der blev fastsat i overensstemmelse med objektive kriterier, og denne ret blev udvidet til også at omfatte dem, der havde forpagtet bedriften fra disse producenter.

5. Den bestemmelse, der er relevant for den foreliggende sag, er artikel 3a i forordning nr. 857/84, som ændret, navnlig ved forordning nr. 1639/91 [7]. Sidste afsnit i artikel 3a, stk. 1, for så vidt angår den del, der er relevant, bestemmer:

»Producenter,

[...]

— som har modtaget bedriften ved arv eller ved overførsel svarende til arv efter udløbet af den forpligtelse, arveladeren havde påtaget sig i henhold til forordning (EØF) nr. 1078/77, men inden den 29. juni 1989,

tildeles midlertidigt efter ansøgning indgivet inden for en frist på tre måneder at regne fra den 1. juli 1991 en specifik referencemængde [...]«

Hovedsagen

6. Ifølge forelæggelseskendelsen driver H. Bredemeier landbrug med sin kone i Niedersachsen. Ud over deres egen bedrift har han også drevet sin svigerfars bedrift siden 1980. Bedriften drev han på sin svigerfars vegne indtil den 1. oktober 1986, hvorefter han forpagtede bedriften på ubestemt tid. Forpagtningsaftalen er indgået på gunstige betingelser, som antageligt var

5 — Navnlig domme af 28.4.1988, sag 120/86, Mulder, Sml. s. 2321, og sag 170/86, Von Deetzen I, Sml. s. 2355, domme af 11.12.1990, sag C-189/89, Spagl, Sml. I, s. 4539, og sag C-217/89, Pastätter, Sml. I, s. 4585, samt dom af 21.3.1991, sag C-314/89, Rauh, Sml. I, s. 1647.

6 — Kommissionens forordning (EØF) nr. 1546/88 af 3.6.1988 om gennemførelsesbestemmelserne for den tillægsafgift, der er omhandlet i artikel 5c i forordning (EØF) nr. 804/68 (EFT L 139, s. 12), Rådets forordning (EØF) nr. 764/89 af 20.3.1989 om ændring af forordning (EØF) nr. 857/84 (EFT L 84, s. 2), Kommissionens forordning (EØF) nr. 1033/89 af 20.4.1989 om ændring af forordning (EØF) nr. 1546/88 (EFT L 110, s. 27) og Rådets forordning (EØF) nr. 1639/91 af 13.6.1991 om ændring af forordning (EØF) nr. 857/84 (EFT L 150, s. 35).

7 — Nævnt ovenfor i fodnote 6.

under det halve af markedsprisen, angiveligt for bevare gården, indtil den til sin tid arves af H. Bredemeiers kone, der uformelt af sin far var udpeget som arving til bedriften. De bor tilsyneladende alle tre sammen.

7. I perioden mellem juni 1980 og juni 1985, hvor H. Bredemeier udelukkende drev bedriften på sin svigerfars vegne, var svigerfarens bedrift pålagt en ikke-markedsføringsforpligtelse. I denne periode producerede H. Bredemeier mælk på sin egen bedrift og fik som følge heraf tildelt en kvote for fremtidige år. Svigerfarens bedrift fik ikke tildelt nogen kvote.

8. Efter at H. Bredemeier i 1989 havde fået kendskab til Domstolens domme i sagerne Mulder og von Deetzen I [8], ansøgte han om at få tildelt en referencemængde for så vidt angår denne bedrift. Ansøgningen blev afslået med den begrundelse, at forpagtningen var påbegyndt efter udløbet af ikke-markedsføringsperioden. I 1990 ansøgte han igen og anførte herved, at forpagtningen var en overførsel, der kunne sidestilles med arv. Denne ansøgning blev også afslået med den begrundelse, at han ikke havde arvet bedriften, men forpagtet den. Herefter anlagde han sag til prøvelse af afslagene på ansøgningerne.

9. H. Bredemeier fik ikke medhold i første instans med navnlig den begrundelse, at forpagtningen af ejendommen ikke var overførsel »ved arv eller overførsel svarende til arv«. Han iværksatte appel til prøvelse af denne afgørelse, idet han navnlig henviste til de ovennævnte faktiske omstændigheder.

10. Den forelæggende ret finder ikke, at den selv er i stand til at træffe afgørelse om dette spørgsmål. Under henvisning til Domstolens dom i von Deetzen II-sagen [9] bemærker retten, at udtrykket »på anden måde, der kan sidestilles med arv« i en tilsvarende bestemmelse [10] »skal fortolkes således, at det — uafhængigt af den retlige udformning — omfatter enhver overdragelse, der medfører virkninger, der kan sammenlignes med virkningerne af en overgang ved arv. Begrebet omfatter derfor navnlig dispositioner mellem en producent og hans formodede arving vedrørende den pågældende bedrift, såfremt den pågældende disposition er udformet på en sådan måde, at den ifølge sit formål og indhold i

8 — Begge nævnt ovenfor i fodnote 5.

9 — Dom af 22.10.1991, sag C-44/89, Sml. I, s. 5119, præmis 38.

10 — Jf. punkt 13 ff. nedenfor.

første række tager sigte på, at den formodede arving kan fortsætte med at drive bedriften, og ikke på, at arveladeren realiserer bedriftens handelsværdi«.

Den forelæggende ret bemærker ligeledes, at det ikke er H. Bredemeier, men hans kone, der er den udpegede arving til den pågældende bedrift.

11. På denne baggrund besluttede den forelæggende ret at udsætte sagen og at forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»Foreligger der en overtagelse af en landbrugsbedrift »svarende til arv« i den forstand, hvori dette udtryk anvendes i artikel 3a i Rådets forordning (EØF) nr. 857/84 af 31. marts 1984 (EFT L 90, s. 13), som ændret ved Rådets forordning (EØF) nr. 1639/91 af 13. juni 1991 (EFT L 150, s. 35), såfremt bedriften efter udløbet af den forpligtelse til ikke-markedsføring, som producenten har indgået i henhold til forordning (EØF) nr. 1078/77, før den 29. juni 1989 bortforpagtes af ham til ægtemanden til den udpegede arving, som skal overtage bedriften, til gunstigere betingelser end de normale markedsvilkår?«

Stillingtagen

12. De indlæg, der er indgivet i denne sag, er forfriskende kortfattede. H. Bredemeier har fremlagt én side, selv om Kommissionens indlæg strækker sig over otte sider, og der er ikke blevet begæret afholdt retsmøde. Begge parter har i det væsentlige foreslået, at Domstolen skal følge Von Deetzen II-dommen, hvilket jeg er enig i.

Forholdet mellem Rauh- og Von Deetzen II-dommen

13. Der kan være et mindre problem forbundet med at anvende den nævnte retspraksis, idet den vedrører en anden bestemmelse med en lidt afvigende formulering (i de fleste sprogversioner) end den i denne sag omhandlede. Dette betragter jeg imidlertid ikke som nogen hindring.

14. Den bestemmelse, der blev fortolket i Von Deetzen II-dommen, var artikel 7a i forordning nr. 1546/88 [11], indføjet ved

11 — Nævnt ovenfor i fodnote 6.

artikel 1, stk., 3 i forordning nr. 1033/89 [12]. Den fastsætter i det væsentlige, at den tildelte specifikke referencemængde følger bedriften ved overførsel i tilfælde af overdragelse af bedriften »ved arv eller på anden måde, der kan sidestilles med arv«, på samme måde som det allerede var tilfældet med den almindelige referencemængde ifølge artikel 7 i forordning nr. 857/84 [13], når en bedrift overdrages ved arv.

15. Denne bestemmelse vedrører således ikke — som i den foreliggende sag — tildelingen af en specifik referencemængde til en bedrift, der er blevet overdraget ved arv eller på anden måde, der kan sidestilles med arv, men overdragelsen af en bedrift, der allerede har fået tildelt en sådan kvote.

16. Den foreliggende sag vedrører en bestemmelse, der blev indført i artikel 3a i forordning nr. 857/84 [14] ved artikel 1, punkt II, litra a), nr. 5, i forordning nr. 1639/91 [15]. første betragtning til sidstnævnte forordning hedder det, at en ændring var nødvendig, da Domstolen havde erklæret artikel 3a i forordning nr. 857/84 for ugyldig i Spagl- og Pastätterdommene [16], og ligesom det udtales, at »som følge af Domstolens fortolkning af nævnte artikel i [Rauh-sagen [17]] bør producenter, der har overtaget mælkeproduktionsbedrifter ved arv eller ved overførsel svarende til arv, og som ikke har indgivet ansøgning mellem den 29. marts og den 29. juni 1989, eller hvis ansøgning er blevet afslået, have mulighed for at indgive ansøgning eller forny deres ansøgning«. I selve ændringsbestemmelsen anvendes også ordene »ved arv eller ved overførsel svarende til arv«, hvilken formulering afviger en anelse fra formuleringen »ved arv eller på anden måde, der kan sidestilles med arv« som fortolket i Von Deetzen II-dommen [18].

17. I Rauh-dommen — der blev afsagt før artikel 3a i forordning nr. 857/84 blev ændret — støttede Domstolen sig imidlertid til terminologien i artikel 7a i forordning nr. 1546/88 og fandt, at artikel 3a i forordning nr. 857/84 skulle fortolkes således, »at den på de betingelser, som den fastsætter, tillader, at der tildeles en særlig referencemængde til en producent, som har overtaget en bedrift ved arv eller på lignende måde efter udløbet af en ikke-markedsføringsforpligtelse [...]«.

12 — Nævnt ovenfor i fodnote 6.

13 — Nævnt ovenfor i fodnote 4.

14 — Artikel 3a blev selv indføjet ved forordning nr. 764/89.

15 — Nævnt ovenfor i fodnote 6.

16 — Begge nævnt ovenfor i fodnote 5.

17 — Nævnt ovenfor i fodnote 5.

18 — I de otte sprogversioner, jeg har undersøgt, må forskellen i formuleringen siges at være meget lille, måske med undtagelse af den portugisiske sprogversion, hvor »sidestilles med arv« i artikel 7a er »negócio gratuito«, mens »svarende til arv« er »via analoga«.

18. Under disse omstændigheder forekommer det klart, at uanset hvilke overvejelser begrundet i sproglige vellyde der end har bevæget Rådet til at variere formuleringen, er hensigten med formuleringen »ved arv eller ved overførsel svarende til arv« i den ændrede affattelse af artikel 3a i forordning nr. 857/84 præcis den samme som med »ved arv eller på anden måde, der kan sidestilles med arv« i artikel 7a i forordning nr. 1546/88.

Udvidelsen af fortolkningen i Von Deetzen II-dommen

19. Det tilbageværende problem for den nationale ret er, at fortolkningen i Von Deetzen II-dommen henviser til »den formodede arving vedrørende den pågældende bedrift«, og det er ikke H. Bredemeier, men hans kone, der er den formodede arving til hans svigerfars bedrift.

20. Kommissionen har med rette anført, at det væsentlige i Von Deetzen II-dommen er, at »den formodede arving kan fortsætte med at drive bedriften, og ikke, at arveladeren realiserer bedriftens handelsværdi« [19], og at det pågældende begreb, »uanset overdragelsens retlige udformning omfatter enhver overdragelse, der medfører virkninger, der kan sammenlignes med virkningerne af en overgang ved arv« [20]. Sådanne definitioner omfatter principielt situationer som den foreliggende, hvor to ægtefæller i fællesskab driver en bedrift, hvoraf den ene er den formodede arving og den anden forpagter på gunstige betingelser som følge af forholdet mellem parterne.

21. Som Kommissionen imidlertid har påpeget, er det afgørende, at den formodede arving er den reelle modtager, og at der ikke er nogen skjult overførsel til tredjemand. Ved f.eks. en skilsmisse skal den formodede arving være i stand til at gøre sin ret til bedriften og mælkekvoten gældende. Desuden skal betingelsen fastsat i Von Deetzen II-dommens præmis 38 vedrørende hovedformålet med overdragelsen være opfyldt. Inden den nationale ret giver H. Bredemeier medhold i sagen, skal den efterprøve, om disse betingelser er opfyldt under hensyntagen til sagens retlige og faktiske omstændigheder.

19 — Præmis 38.

20 — Præmis 41 og punkt 3 i domskonklusionen.

Forslag til afgørelse

22. Jeg er derfor af den opfattelse, at Domstolen bør besvare Niedersächsisches Oberverwaltungsgericht således:

»Bortforpagtningen af en bedrift til ægtefællen til den formodede arving er en overdragelse »ved arv eller ved overførsel svarende til arv« i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i artikel 3a i Rådets forordning (EØF) nr. 857/84 af 31. marts 1984, såfremt

— forpagtningsaftalen er udformet på en sådan måde, at den efter sit formål og indhold i første række tager sigte på, at den potentielt begunstigede kan fortsætte med at drive bedriften, og ikke på, at arveladeren realiserer bedriftens handelsværdi, og

— den formodede arving er den ved overdragelsen reelt begunstigede, og hendes/hans rettigheder også er sikret i tilfælde af skilsmisse eller separation.«